

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із навчально-педагогічної роботи

М.Б. Боднар М.Б. Боднар

«31» серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРАКТИКА З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 01 Освіта / Педагогіка
спеціальність 014 Середня освіта (Польська мова і література)
освітньо-професійна програма Середня освіта (Мова і література)
(польська)

Кременець – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Практика з виховної роботи» для студентів з галузі 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта предметною спеціалізацією 014 Середня освіта (Мова і література) (польська) за освітньо-професійною програмою бакалавра. 31 серпня 2023 р. 22 с.

Розробник:

Розробники:

Кравець Л.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти.

Яценюк Н.І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов та методики їх навчання.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти.
Протокол № 1 від 1 серпня 2023 року

Завідувач кафедри

Т. Фасолько

© О.Л. Глотов, О.І. Дирибало, 2023 рік
© КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2023 рік

1. Вступ

Майбутні учасники освітнього процесу закладів загальної середньої освіти України мають бути озброєні сучасними науковими знаннями, що складають основу їх професійної діяльності та володіти комплексом необхідних фахових умінь.

Згідно освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів, здобувачі вищої освіти упродовж навчання проходять різні види навчальної практики. Зазначені її види реалізуються через відповідні форми практичної підготовки за освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра. Програми даних видів практики складені на основі Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кременецької ОГПА ім. Тараса Шевченка та відповідно до Закону України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07. 2014 р.; Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти ВНЗ України від 08.04.1993 № 93 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міносвіти № 351 від 20.12.1994 р.); листів Міністерства освіти і науки України від 07.02.2009 р. № 1/9-93 «Про практичну підготовку здобувачів вищої освіти»; Указу Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» № 1013/2005 від 04.07.2005 р.; рекомендацій про проведення практики здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» у 2013 році.

В системі підготовки майбутніх учителів важлива роль належить педагогічній практиці з виховної роботи.

Цей вид практики має сприяти поглибленому вивченню професійної діяльності працівників закладів загальної середньої освіти для вироблення у здобувачів вищої освіти вмій і навичок ефективної організації виховної роботи з учнями.

К. Д. Ушинський вважав, що «виховання бере людину всю, якою вона є, з усіма її народними і поодинокими особливостями, – її тіло, душу й розум» [30, с. 44]. Недооцінка провідної ролі виховання в процесі формування особистості виявляється в тому, що в педагогічній науці і практичній діяльності нерідко дублюють методикау навчання і методикау виховання. Тому, педагогічна практика з виховної роботи зумовлена необхідністю професійної підготовки майбутнього педагога до організації виховної роботи на науковій основі, що дасть можливість зробити виховання більш надійним і точним.

Діяльність педагога по створенню національної системи виховання вимагає нового підходу до технології практичної реалізації концепції формування вільного члена суспільства, творчого, активного, здатного розв'язувати як щоденні, так і масштабні завдання, які забезпечують не просто виживання, а поступ нації.

Методично забезпечити вирішення таких завдань і покликана програма курсу «Практика з виховної роботи», оскільки оволодіння методикою виховання є невід'ємним компонентом професіограми вчителя, класного керівника.

2. Опис практики з виховної роботи

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, предметна спеціалізація, освітньо-професійна програма	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	

	Спеціальність: 014 Середня освіта (Польська мова і література)	Курс	
		3-й	3-й
	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Мова і література) (польська)	Семестр	
		5-й	5-й
		Лекції	
		-	-
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра	Лабораторні	
		34	10
		Самостійна робота	
		56	80
		Вид контролю	
		залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 год.			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:

- для денної форми навчання – 38% – 62%;
- для заочної форми навчання – 10% / 90%.

3. Мета та завдання практики з виховної роботи

Головною метою даного виду педагогічної практики є підготовка спеціаліста, який міг би самостійно реалізовувати виховні завдання, пов'язані із формуванням особистості майбутнього громадянина незалежної України, що має почуття власної гідності, свідомо ставиться до обов'язків, прав і свобод людини і громадянина.

Важливість суспільної ролі вчителя зумовлюється тим, що освіта є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця. Професійна діяльність вчителя складна і багатогранна. Він виконує функції вихователя підростаючого покоління, організовує навчальну та позааурочну діяльність учнів. Вчитель постійно зустрічається з різноманітними педагогічними ситуаціями, коли від нього вимагається вміння самостійно приймати рішення, організувати виховний процес у дитячому колективі на основі співробітництва, співтворчості і співдіяльності. Основне призначення учителя зумовлене сучасними завданнями суспільства – максимальний розвиток кожної дитини, збереження її неповторності, розкриття її потенційних талантів і створення умов для гармонійного вдосконалення.

Завдання педагогічної практики з виховної роботи:

- поглиблення і розширення теоретичних знань, одержаних здобувачами вищої освіти у процесі навчання, їх застосування у вирішенні конкретних виховних педагогічних завдань;
- формування і розвиток у майбутніх вчителів педагогічного мислення, умінь і навичок, необхідних для виконання обов'язків класного керівника;
- ознайомлення із сучасним станом виховної роботи в різних типах закладів освіти, з передовим педагогічним досвідом, зі специфікою реалізації основних завдань Концепції національного виховання;
- виховання у здобувачів вищої освіти інтересу і небайдужого ставлення до педагогічної професії, потреби в самоосвіті, вироблення творчого підходу до педагогічної діяльності;

- переконання майбутніх педагогів у тому, що позитивні якості особистості формуються через систему творчих виховних заходів, справ, ігор тощо;
- формування гуманних співвідносин з учнями на рівні співробітництва і співтворчості;
- вироблення вмінь впливати на вихованців у таких напрямках: на свідомість, на почуття, на поведінку;
- спонукання здобувачів вищої освіти до усвідомлення, що позитивний результат досягається при органічному поєднанні виховання і самовиховання особистості;
- створення фундаменту для оволодіння студентами структурою координації зусиль школи, сім'ї, соціальних виховних структур у виробленні єдиних вимог щодо виховного впливу на формування особистості школяра;
- у результаті проходження практики з виховної роботи у здобувачів вищої освіти формуються такі компетентності:

Інтегральної компетентності (ІК):

Забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти під час навчання польської мови, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов; здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти; наявність soft skills, які дозволяють дотримуватися правил академічної доброчесності, бути успішними, комунікативними, відповідальними, працювати на управлінських посадах і в команді, вміння вирішувати конфліктні ситуації, управляти власним часом і дотримуватися реченців, здатність переносити набуті навички на сферу професійної діяльності та застосовувати їх у позапрофесійному контексті.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1.** Здатність використовувати знання з іноземної мови усно та письмово в професійній діяльності.
- ЗК2.** Здатність навчатися та самонавчатися, продовжувати навчання із значним ступенем автономії.
- ЗК3.** Здатність до усного та письмового спілкування українською мовою з професійних питань.
- ЗК4.** Здатність до планування та розподілу часу, тайм-менеджменту, вміння брати на себе відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних професійних контекстах тощо.
- ЗК5.** Здатність застосовувати знання на практиці.
- ЗК7.** Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК8.** Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.
- ЗК9.** Здатність оцінювати і підтримувати якість роботи, до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.
- ЗК11.** Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.
- ЗК12.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- ЗК13.** Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети.
- ЗК14.** Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності

та підприємливості.

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність до застосування сучасних методологічних, наукових і практичних основ предметної спеціалізації, наукових методів пізнання в освітньому процесі, здатність використовувати інновації у професійній діяльності та застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

ФК2. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання польської мови, виховання і розвитку учнів для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, здатність до інтегрованого навчання.

ФК3. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів, проєктувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК5. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства, здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

ФК6. Здатність адекватно використовувати мовленнєві одиниці, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі професійної та міжособистісної комунікації, володіння різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах, перенесення лінгвістичних знань і навчально-практичного досвіду в процес навчання польської мови, до розвитку мовної уваги та виявлення подібностей і відмінностей у різних мовах.

ФК7. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

ФК8. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища, здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами та забезпечення в освітньому середовищі сприятливих умов для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

ФК9. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами, конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

ФК10. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

ФК12. Здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів, організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

ФК15. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів, використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності, формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність, формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.

ФК16. Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу, планувати освітній процес і прогнозувати його результати, забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

Програмні результати (РН):

РН1. Демонструвати знання основ філософії, педагогіки, психології, що сприяють розвитку поглиблених когнітивних та практичних умінь/навичок, майстерності та інноваційності на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері загальної середньої освіти, розвитку soft skills, загальної культури й соціалізації

особистості, в обсязі, необхідному для розуміння причинно-наслідкових зв'язків у розвитку особистості, суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності.

PH2. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю з польської мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти) на рівні B2, виявляти здатність вдосконалювати та підвищувати власний фаховий рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

PH3. Визначати сутність процесів навчання й виховання у середній школі, їх психолого-педагогічні основи в загальних поняттях та термінах, що є необхідним для успішної практичної діяльності.

PH4. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти реального освітнього процесу та використовувати їх для планування, організації та реалізації прикладного мікродослідження з методики навчання іноземної мови та психолого-педагогічних дисциплін, презентувати його результати.

PH6. Демонструвати знання методів формування навичок самостійної роботи й розвитку творчих здібностей і логічного мислення учнів.

PH7. Розробляти, планувати, організовувати власне теоретичне та експериментальне дослідження в професійній діяльності з метою вирішення актуальних проблем організації освітнього процесу закладів загальної середньої освіти.

PH8. Демонструвати уміння критично використовувати світоглядні теорії та засвоєні теоретичні знання у сфері дисциплін загальної та професійної підготовки при розв'язанні практичних соціально-професійних та лінгводидактичних завдань, обирати й використовувати відповідні навчальні засоби для побудови технологій навчання.

PH9. Організовувати навчальну діяльність учнів, керувати нею й оцінювати її результати з метою набуття практичних навичок майбутньої професійної діяльності.

PH10. Демонструвати знання державних стандартів загальної середньої освіти, навчальних програм з польської мови для ЗЗСО та практичні шляхи їхньої реалізації в різних видах педагогічної діяльності.

PH11. Знати мовну норму, соціокультурну ситуацію розвитку польської мови, особливості використання мовних одиниць у різних комунікативних контекстах, мовний дискурс сучасності.

PH12. Володіти навичками проведення діагностичних вимірів з метою їх ефективного використання у вивченні особистості учасників освітнього процесу з метою створення позитивного психологічного клімату у класі та атмосфери співпраці.

PH13. Планувати, проектувати, конструювати, організовувати й аналізувати свою педагогічну діяльність на основі набутих компетентностей із дисциплін професійної підготовки.

PH14. Застосовувати сучасні методики й технології (зокрема технології дистанційного навчання) для забезпечення якості освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

PH15. Зрозуміло доносити власні висновки, знання та їх обґрунтування до осіб, які навчаються, користуючись основними поняттями та термінами дисциплін професійної підготовки з обраної спеціальності та спеціалізації

PH16. Формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії з дотриманням етичних норм, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування та soft skills залежно від ситуації.

PH17. Виявляти готовність приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування майбутніх наслідків на основі отриманих професійних знань та практичних навичок.

PH18. Визначати рівень особистісного і професійного розвитку, автономно моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення, виявляти здатність до самоорганізації,

застосовувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних практичних завдань у професійній діяльності.

РН19. Виявляти відповідальність за розвиток професійного знання і практичних навичок, здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної освітньо- професійної цілі, включаючи ситуації невизначеності вимог і умов.

РН20. Виявляти здатність до використання української мови в професійній діяльності та в контексті глобалізаційних процесів.

РН21. Організовувати та коректувати діяльність учнів в процесі навчання, демонструвати інтерперсональні надпрофесійні навички.

РН22. Здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя, розвиток мотивів самоактуалізації у сфері професійної діяльності, уміння застосовувати творчі здібності, які характеризують готовність до створення принципово нових ідей.

Програма передбачає 90 годин, з них 34 год. – практична робота, 56 год. – самостійна робота. Самостійна робота враховує: підготовку до проведення виховних заходів, виготовлення наочності, написання конспектів, оформлення документації. Виконання практичної та самостійної роботи відображена у змісті роботи із практики виховної роботи.

Примітка: методист має право вносити поправки у виконання робочої програми, враховуючи специфіку дистанційного навчання.

ЗМІСТ РОБОТИ ІЗ ПРАКТИКИ З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Перший тиждень

Тема: *Настановча конференція*

Зустріч із керівником практики КОГПА ім. Тараса Шевченка. Проведення інструктажу серед здобувачів вищої освіти про порядок проходження практики

Ознайомлення з метою, змістом, завданнями практики, загальними вимогами та звітною документацією.

Складання індивідуального плану проходження практики.

Ознайомлення із схемами психолого-педагогічного аналізу виховних заходів, гурткового заняття.

Вивчення вимог щодо складання психолого-педагогічної характеристики учня.

Другий тиждень

Тема: *Знайомство з базою практики. Бесіда із заступником директора з виховної роботи*

Ознайомлення здобувачів вищої освіти з базою практики і основними напрямками діяльності заступника директора з виховної роботи, з структурою і змістом річного плану роботи закладу загальної середньої освіти (того, що стосується виховної роботи).

У процесі бесіди здобувачі вищої освіти з'ясовують:

- зміст та основні завдання виховання школярів;
- проблеми виховання, над якими працює педагогічний колектив;
- створення умов, необхідних для організації різних видів виховної діяльності;
- наявність об'єднань учнів за інтересами, здібностями;
- діяльність органів учнівського самоврядування;
- які форми використовуються для залучення педагогів, учнів, батьків до розробки плану виховної роботи;
- особливості становлення та розвитку учнівського самоврядування;
- актуальність тематики масових виховних заходів;

- рівень самостійності і активності школярів в підготовці і проведенні позакласних та позашкільних виховних заходів;

- як здійснюється контроль за станом виховної роботи в закладі загальної середньої освіти.

Дати відповідь на запитання: «Чи виконує школа функції середовища, що виховує?»

Якщо ні – чому?».

Розподіл здобувачів вищої освіти по класах. Знайомство з учнями.

Складання програми вивчення особистості учня в закріпленому класі.

Здійснення підбору методичних матеріалів для діагностики типологічних особливостей учнів (вивчення темпераменту, психічних процесів, інтересів, здібностей).

Третій тиждень

Тема: Зустріч з класним керівником закріпленого класу

Знайомство з класним керівником і учнями закріпленого класу. Класний керівник ознайомлює здобувачів вищої освіти з планом виховної роботи, розкриває цілі й завдання виховання у цьому навчальному році, рівень вихованості і загального розвитку учнів, ознайомлює практикантів з виховною системою роботи в класі, як він взаємодіє з учнівським самоврядуванням.

Проведення бесіди з класним керівником про:

- особливості роботи класного керівника;

- авторитет (імідж) класного керівника;

- основні документи, які визначають діяльність класного керівника;

- зміст та планування роботи;

- форми позакласної виховної роботи;

- робота класного керівника з сім'єю.

Складання професіограми вчителя – класного керівника.

Проведення роботи в закріплених класах.

Вивчення типологічних особливостей школяра. Аналіз типів поведінки та рівень вихованості окремого учня.

Четвертий тиждень

Тема: Ознайомлення з роботою шкільної бібліотеки (в тому числі електронної бібліотеки закладу освіти)

Проведення бесіди із завідуючою бібліотеки про:

- мету і завдання роботи шкільної бібліотеки;

- основні проблеми, над якими працює колектив бібліотеки;

- фонд, оснащення, режим роботи бібліотеки;

- форми роботи з питань формування читацьких інтересів школярів.

Ознайомлення з електронними ресурсами шкільної бібліотеки.

Дати відповідь на запитання: «Яку роль відіграє бібліотека у системі виховної роботи школи?»; «Як використовуються електронні ресурси бібліотеки?»

Виконання завдання з теми: «Читацькі інтереси як прояв мотивації пізнавальної діяльності учнів».

Проведення анкетування учнів закріпленого класу з метою вивчення наявних читацьких інтересів.

Письмовий аналіз діяльності шкільної бібліотеки.

П'ятий тиждень

Тема: *Ознайомлення з роботою спортивних секцій, гуртків, груп продовженого дня у закладі загальної середньої освіти*

- Проведення бесіди із керівництвом ЗЗСО про:
  - наявні спортивні секції та гуртки, мету і завдання їх діяльності;
  - проблеми, над якими працює керівник секції або гуртка;
  - планування роботи.
- Бесіда із вихователем групи продовженого дня:
  - організація навчально-пізнавальної діяльності учнів;
  - організація дозвілля школярів;
  - формування в здобувачів середньої освіти ключових компетентностей, необхідних для життєвої самореалізації.
- Відвідування заняття спортивної секції або гуртка (за фахом).
- Спостереження за роботою вихователя групи продовженого дня.
- Проведення роботи в закріплених класах.
- Здійснення психолого-педагогічного аналізу заняття гуртка або секції.
- Опробування програми вивчення особисті учня. Аналіз наявних інтересів та здібностей учнів закріпленого класу.

Шостий-восьмий тиждень

Тема: *Спостереження і аналіз проведення показових виховних заходів*

Після проведення виховного заходу **класний керівник** здійснює самоаналіз своєї діяльності щодо підготовки та проведення виховного заходу. Зокрема, він дотримується такої послідовності:

- дає педагогічне обґрунтування виховного заходу. Доцільність його проведення;
- участь учнів у виборі форми проведення заходу;
- місце даного виховного заходу в системі навчально-виховної роботи класу. Його зв'язок з навчальним матеріалом, з іншою діяльністю виховного характеру;
- мета заходу;
- характеристика учасників заходу, охоплення їх активною діяльністю при складанні плану, підготовці та проведенні;
- оцінка педагогом результативності виховного заходу. Його пізнавальна і виховна цінність;
- оцінка педагогом психологічного стану учнів під час підготовки і проведення заходу;
- які позитивні сторони та недоліки бачить сам педагог у проведенні заходу.

Здобувачі вищої освіти:

- Проводять аналіз виховного заходу, дотримуючись відповідної схеми. В день практики методист ознайомлює здобувачів вищої освіти з планом-графіком педпрактики і вимогами до ведення документації.
- Ознайомлюються з вимогами щодо складання психолого-педагогічної характеристики класу.
- Здійснюють підбір методичних матеріалів для діагностики типологічних особливостей учнів (вивчення темпераменту, психічних процесів, інтересів, здібностей).
- Розробляють анкети з метою діагностики учнівського колективу.
- Опробовують програму вивчення особистості учня. Аналізують наявні інтереси та здібності учнів закріпленого класу.

Дев'ятий – шістнадцятий тиждень

Тема: *Підготовка та проведення виховних заходів*

Здобувачі вищої освіти самостійно організують позакласну та позашкільну виховну роботу в закріплених класах, використовуючи різні форми проведення виховних заходів: класні години, бесіди, диспути, лекції, усні журнали, екскурсії, читацькі конференції, вікторини, «круглі столи», рицарські турніри, аукціони, ідеї тощо. (Орієнтовна тематика виховних заходів додається).

Обов'язковими компонентами роботи здобувачів вищої освіти у цей період практики є:

- Проведення індивідуальної роботи з невстигаючими та «важкими» учнями;
  - проведення виховної роботи з дітьми з особливими потребами;
  - ознайомлення з роботою органів студентського самоврядування, активом класу;
  - проведення виховної роботи з окремими учнями;
  - участь у підготовці зборів батьків, засідань батьківського комітету;
  - продовження вивчення учнівського колективу.
- Оформлення документації практики з виховної роботи.

Сімнадцятий тиждень

Тема: Проведення заліку з даного виду практики

В кінці семестру, після закінчення практики, здобувачі вищої освіти здають **наступну документацію:**

1. Щоденник.
2. Два конспекти виховних заходів із наочними та дидактичними матеріалами до них.
3. Психолого-педагогічну характеристику на учня.
4. Психолого-педагогічну характеристику класу.
5. Наочний звіт про проходження практики з виховної роботи (фотоновини, фотозвіт, відеолітопис, міні-проекти, портфоліо тощо.)

Підведення підсумків педагогічної практики. Оформлення документації. Захист звіту. Після перевірки документації та на основі оцінок за проведені виховні заходи здобувачу вищої освіти виставляється залік з практики, який заноситься у залікову книжку та відомість семестрових оцінок. Ця оцінка враховується при нарахуванні стипендії на наступний семестр.

ПІДСУМКИ ПРАКТИКИ

- Підсумки практики проводяться на звітній конференції здобувачів вищої освіти.
- Присутність всіх здобувачів вищої освіти та методистів обов'язкова.
- Методисти готують виступ, де висвітлюють підсумки проходження педагогічної практики, її значення та пропозиції.
- Результати практики відображаються отриманням студентами заліку, який враховує оцінки з усіх видів роботи.

Здобувачі вищої освіти, які пропустили з поважної чи неповажної причини частину практики і не виконали індивідуальний план за клопотанням деканату і рішенням ректора педагогічна практика з виховної роботи подовжується на відповідний строк без відриву від навчальних занять. Здобувачам вищої освіти, які пропустили більше 50% від загального обсягу годин, педагогічна практика не зараховується.

Здобувачів вищої освіти, які не пройшли педагогічну практику, не переводять на наступний курс або відраховують з академії.

Методи навчання:

- частково пошукові методи;
- організація самостійного пошуку матеріалу;
- використання мультимедійних технологій;
- метод спостереження й аналізу уроків;

- проблемний метод;
- дослідницький метод;
- пояснювально-ілюстративні методи;
- демонстрація, презентація, методичний аналіз;
- конструктивістське навчання: самостійне конструювання власних знань, навичок й умінь;
- інтерактивні методи – бесіда, розповідь-пояснення, навчальна дискусія, проблемні ситуації, круглий стіл, дебати, проект, диспут, тренінг.

Форми контролю

Обговорення, аналіз та оцінка виховного заходу, плану-конспекту (сценарію) виховного заходу.

Розподіл балів, що присвоюються студентам за виконання програми педпрактики

Змістовий модуль 1 / максимальна к-сть балів				Сума
Виховні заходи (проведення)	Методична робота (конспекти, наочність)	Характеристики (класу та учня)	Щоденник (аналіз, звіт)	
40	20	10	30	100

Шкала переведення 20-бальної системи оцінювання виховного заходу у 5-ти бальну

20-ти бальна система	5-ти бальна система
20-16	5
15-12	4
11-7	3
6-0	2

Критерії оцінки діяльності здобувачів вищої освіти під час проходження практики з виховної роботи

За шкалою ЕСТБ	За національною шкалою	За 100-бальною шкалою
A	Відмінно	90-100
B	Добре	82-89
C	Добре	75-81
D	Задовільно	67-74
F	Задовільно	60-66
FX	Незадовільно	35-59
X	Незадовільно	0-34

Опис критеріїв оцінки роботи здобувачів вищої освіти у період практики

Оцінка виховної роботи визначається відповідно до таких критеріїв:

- (A) «відмінно» – усі види робіт проведені на високому методичному рівні. Рационально застосовані різні методи та прийоми організації і активізації діяльності учнів.
- (B, C) «добре» – виховна робота була організована на достатньому рівні. Недостатньо ефективно вирішені окремі завдання практики, були незначні помилки під час проведення заходів.
- (D, F) «задовільно» – здобувачі вищої освіти недостатньо ефективно використовували методи та прийоми, слабо активізували діяльність учнів, не завжди знаходили з учнями спільну мову; під час аналізу заходів не бачили своїх помилок і недоліків, недбало підготували документацію.
- (FX) «незадовільно» – здобувачі систематично допускали суттєві помилки у відборі методів і засобів для розв'язання виховних завдань, не забезпечували належну дисципліну учнів, виявляли суттєві прогалини в знаннях психолого-педагогічної теорії, некритично, безвідповідально ставилися до своїх обов'язків.

Рекомендована література

1. Арефьев В. Г., Куриш В. И., Михайлова Н. Д. Самостійна робота здобувачів вищої освіти під час педагогічної практики [в школі]: навч.-метод. посіб. для студ. ф-тів фіз. виховання пед. Вузів. [2-ге вид., переробл. і доповн.]. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. 113 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посібник для здобувачів вищої освіти ВНЗ. [2-ге вид., перероб., доп.]. К.: Академвидав, 2007. 615 с.
3. Главацька О. Л. Основи самовиховання особистості: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Кондор, 2008. 206 с.
4. Дем'янюк Т. Д. Організація виховного процесу у сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Суми: «Атей», 2006. 415 с.
5. Зайченко І. В. Педагогіка: навч. посібник для здобувачів вищої освіти вищих педагогічних навчальних закладів. [2-ге вид.]. К.: Освіта України, 2008. 526 с.
6. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
7. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
8. Закон України «Про загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

9. Зязюн І. А. Психодіагностика педагогічної майстерності вчителя. *Вісн. Житомир. держ. пед. ун-ту*. 2003. № 12. С. 52–55.
10. Капацина А. Виховання самосвідомості особистості студента як умова її розвитку і самореалізації. *Рідна шк.* 2004. № 11. С. 26–27.
11. Карпенчук С. Г. Теорія і методика виховання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Вища шк., 2005. 343 с.
12. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики здобувачів вищої освіти: метод. посіб. К.: Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2001. 141 с.
13. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності. *Педагогічна газета*. 2000. № 6. С. 4–5.
14. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка: підручник для здобувачів вищої освіти ВНЗ. [2-ге вид., перероб. і доп.]. К.: Знання-Прес, 2007. 447 с.
15. Мазоха Д. С., Опанасенко Н. І. Педагогіка: навч. посібник для здобувачів вищої освіти ВНЗ. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 232 с.
16. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посібник. К.: Кондор, 2005. 667 с.
17. Миронюк С. Подолання причин неуспішності в учнів молодших класів. *Завуч*. 2014. № 16. С. 2–24.
18. Омеляненко В. Л. Настільна книга класного керівника. Х.: Вид. група «Основа», 2007. 328 с.
19. Педагогічна майстерність: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. / [І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.] / за ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид., доп. і перероб. К.: Вища школа, 2004. 42 с.
20. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. *Інформ. збірник Міністерства освіти і науки України*. 2000. № 22. С. 3–7.
21. Попелюшко Р. П. Аналіз вивчення проблеми формування самооцінки у студентської молоді. *Практична психологія та соціальна робота*. 2006. № 7. С. 72–75.
22. Галян І. М. Психодіагностика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
23. Психологічний клімат колективу / упоряд.: О. Марінушкіна, за заг. ред. С. Максименко, О. Главник. К.: Главник, 2004. 96 с.
24. Психологічна підтримка творчості учня / упоряд.: О. Главник, В. Зоц. К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. 128 с.
25. Розвиток пізнавальних процесів дитини / упоряд.: С. Максименко, В. Маценко, О. Главник. К.: Мікрос-СВС, 2003. 112 с.
26. Самооцінка учня / [упоряд.: С. Максименко, Н. Шевченко, О. Главник]. К.: Главник, 2004. 112 с.
27. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібник для студ. вищ. пед. навч. закл. К.: Вища школа, 2004. 336 с.

Щоденник
з практики з виховної роботи
здобувача вищої освіти 31-П групи
Коваля Сергія Юрійовича

1 сторінка:

Школа, клас _____

Директор школи _____

Заступник директора з навчально-виховної роботи _____

Заступник директора з виховної роботи _____

Класний керівник _____

2 сторінка:

Розклад занять

3 сторінка:

Розклад дзвінків у школі

4 сторінка:

Щоденник спостережень

№ з/п	Дата	Тема та мета виховного заходу, гурткового заняття	Аналіз спостережень, висновки і пропозиції

Взірець оформлення титульної сторінки конспекту виховного заходу

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

«Погоджено»

Методист _____ Л.М. Кравченко

Класний керівник ___ В.Б. Шевченко

КОНСПЕКТ
проведення виховного заходу
здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
31-П групи

(прізвище ім'я по батькові)

Дата проведення: _____
Оцінка: _____

Кременець 2021

«Стежками Ю. Словацького»

О. Брунда

Бери до серця і затям:

Душа творця не перекувітне...

М. Сингаївський

Мета: поглиблювати знання учнів про життя та творчість письменників рідного краю; викликати інтерес до видатних постатей української літератури, вивчення їхньої творчої спадщини; формувати читацькі інтереси; виховувати почуття патріотизму, прищеплювати любов до рідного краю.

Цільова група: учні п'ятого класу.

Кількість учасників: 23 осіб.

Форма проведення: усний журнал.

Обладнання: портрети Ю. Словацького, грампластинки, фотокартки із зображеннями міста Кременця, мультимедійна дошка, проектор, презентація з відеоматеріалом про життя поета, відео, ноутбук, плакати, фото, книжкова виставка письменників.

Оформлення: на столі скатертину, портрети письменників, на дошці закріплено фото краєвидів рідного краю та вислови із віршів поета. В центрі сцени – великий планшет, кожна сторінка якого висвітлює окремий розділ літературно-музичної композиції.

Підготовка учнів: вивчення віршів Ю. Словацького, ознайомлення з біографією та творчістю поета.

Підготовка здобувача вищої школи:

- Підготовка відео та презентацій.

- Опрацювання літератури:

1. Абліцов В. Галактика «Україна». Українська діаспора: видатні постаті. К.: КИТ, 2007. 436 с.

2. Баженова С. Юліуш Словацький і Україна. Кам'янець-Подільський, 2004. 104 с.

Очікувані результати:

- проявляти зацікавленість до читання художніх творів поезій;
- аналізувати та оцінювати досягнення національної літератури;
- виявляти культурну самоідентифікацію, повагу до культурного розмаїття у глобальному суспільстві;
- виражати позитивне ставлення до поетів, письменників, які прославили рідний край;
- ціннісно ставитись до минулого та суспільства.

Хід виховного заходу

У виконанні шкільного ансамблю «Волошки» звучить пісня «Ти в моєму серці, Україно», сл. Б. Олійника, муз. Я. Кутного.

Епіграф: Україно! Ти для мене диво!

Слова вчителя: Дорогі друзі! Ми зібралися сьогодні, щоб познайомитись із чудовими перлинами творчості письменників рідного краю.

Україна! Вслухайтесь у це слово! Скільки у ньому барв, краси, тепла і милозвучності!

Що ступиш крок, озирнешся навколо – чарують тебе неозорі луки, зелені діброви, вишневі садочки, прозорі ранки, стрімкі потоки, гори в іскристих снігових шапках.

Тут різне все: трава, листок, пір'їна. Це – мила серцю Україна...

Як хороше мандрувати літом по Україні! Як приємно проїхати її шляхами, коли розкриваються перед тобою все нові обрії. Сонячне безмежжя манить і кличе тебе. Легкі теплові лоскочуть обличчя. Квіти кивають тобі з обочин шляху, як старому знайомому. Як хороше пройтися тобою, земле моя!

Стоїш серед буйного привілля і відчуваєш, як з глибини душі зріє пісня...

Пісню «Музика землі», сл. і муз. А. Житкевича, виконує вчитель.

Учень: Україна моя починається,
Де колиска дитяча гойдається,
Там, де хата клечанням увінчана,
Де матуся рідна, усміхнена, Де
долоні мозолисті батькові, Де
садочки веснянії ряснії, Де
стежина у поле за обрій, На столі
хліб запечений, добрий. Мова й
пісня її солов'їна – Рідна матінка
– Україна!

Вчитель: Ми з вами – сини і дочки українського народу, який має славу і прекрасну історію, чудові творчі надбання. Їх слід берегти і свято шанувати.

«Аналіз самого себе» – так говорив український філософ і мандрівник Григорій Сковорода. Пізнай себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у житті. У витоках твого роду і народу віддзеркалюється книга буття. І кому ж, як не нам вивчати і примножувати історію рідного краю, знайомитись і знайомити з відомими сторінками цієї історії, відкривати невідомі...

Отже, перегортаємо другу сторінку нашого журналу:

Звучить грамзапис пісні «Коріння», сл. В. Вихруща, муз. О. Білаша.

Епіграф: Я з тих країв, де побував Шевченко,
Куди на бричці мандрував Бальзак,
Де народився Юліуш Словацький,
Де є Почаївської Лаври Божий знак.

Н. Куцинда

Учень: Берег дитинства, юності. Знати його, не вивірювати з пам'яті, пронести крізь усе життя, жити спогадами про нього – що є найсвятіше і найдорожче.

Учень: Мій берег юності – старовинне містечко Кременець. Край зачарованих скель і цілющих трав, заповідник дібров і веселої гушавини голубих сосняків. Внизу серед високих гір розкинувся древній Кременець...

Учень: Іду в задумі вечоровим містом...

Таким славетним і таким своїм
Словам про велич міста в грудях тісно
Про древній Кременець я вам повім
Тут сива давнина на кожному кроці
Красуня Бона – Замкова гора
І сльози Ірвині в стрімкім потоці,
Дівочу гордість не зламала татарва.
Легенди в кожному камені бруківки, В
будинку кожному, в пориві вітерця,
В легких хмаринках, в травах, квітах,
У щебеті веснянім солов'я.

О. Брунда

Учень: Спливають хмари в небі голубому,
І у пісок виспівують пташки,
А тут у Кременці, одвічному,
старому Переплелися не одні стежки.

Л. Погребняк

Учень: Земле моя, Кременеччино! Ти породила славетних Юліуша Словацького, Галину Гордасевич, композитора Михайла Вериківського.

Учень: Із Кременцем пов'язані багато визначних постатей в науці і культурі краю. Тут, на початку ХІХ століття, викладали у ліцеї природодослідники Віллібальд Бессер і Антоній Анджейовський, письменники Алойзій Філінський, Алойзій Осінський, Юзеф Коженювський. У середині ХІХ століття в Кременці служив мандрівник і дослідник Микола Пржевальський. В комерційному училищі на початку ХІХ століття вчилися український композитор Михайло Вериківський та російський письменник Лев Нікулін. Місто відвідали, подорожуючи по Волині, М. Костомаров і

Т. Шевченко.

Учень: У Кременці вчилися письменники Борис Харчук, Улас Самчук, Галина Гордасевич, Оксана Лятуринська.

Учень: У різні роки Кременець відвідали: письменник і церковний діяч Феофан Прокопович; філософ і поет Григорій Сковорода; етнограф і письменник Володимир Даль; письменниця Марія Конопницька; поетеса Леся Українка та її мати Олена Пчілка; романіст Оноре де Бальзак; композитор і піаніст Ференц Ліст; літературний критик Михайло Драгоманов; письменник Михайло Коцюбинський; поети Максим Рильський та Микола Бажан.

Вчитель: Гортаємо наступну сторінку...

Епіграф : «Якщо ти будеш, душе моя
мила!..» Тягнувсь Словацький мрією здаля, Вона
ж і нині тут живе, кружля:
Його душа – як пісня вільнокрила.

Г. Петрук-Попик

Вчитель: Кременець, 1809 рік. У будинку, в якому відкривається чудовий вид на гору Бону і залишками древнього замку народився великий польський поет Юліуш Словацький. Тут минуло його дитинство. Кременець увійшов у творчість поета. Його серце було сповнене любов'ю до буйнолистої природи Кременця, таємницями, які живуть у соборах і руїнах міста.

Учень: З 1825 року Юліуш їде навчатися до Віленського університету. Щоліта, після закінчення навчального року, приїжджає з Литви в Україну аби погостювати у батьків чи подорожувати.

Тульчин, Умань, Одеса, Чорне море, Дніпро – Славутич – ці та багато інших міст стануть для поета узагальненим образом «блакитною Україною».

Учень: Коли б знайшов я десь тебе достойний
дар, Його б оддав не гаячи хвилини, Квіток
Софіївки я бачив пишний чар, Блукав квітчастими
ланами України.

Юліуш Словацький

Учень: У 30-х рр. розпочинається Польське повстання проти Російської імперії, яке Словацький підтримує, спонукаючи учасників: «до зброї, до зброї».

Учень: Над Іквою виснули

Рокоти бурі,

У січі стрічалась

Роз'ярена криця,

Над скелями

плакали Ранки

понурі, І піт заливав

Окривавлені лица.

І люди знедолені,

Люди голодні,

Сумні, як руїни

Тужливої Бони, А

серце поета – Не

мури холодні, Вже
кликали Вольності
дзвони. За сріблом
строфи
Покотилася слава,
Життя засвітилось
Овеснене, горде, І
слухала Іква, І
чула Варшава –
Злетіли над світом
Заключні акорди.

В. Вихрущ

Учень: Дух боротьби відтворюється не лише у активній, громадянській позиції поета, а й у творчості. По закінченню повстання, поет змушений виїхати за кордон, як виявилось – назавжди.

Учень: В душі моїй горить блиск
щастя, І сміхом радості моє обличчя
сяє, Ні, маю на лиці я посміх не такий,
Коли моя душа в собі печаль ховає.
Не довго променює я радісним лицем,
Бо гасне сміх, в душі лишивши жаль мов кару,
Так захід сонця млу поймає багрецем,
Холодну і смутну, оздоблюючи хмару.
Купуєм щастя ми ціною мук і бід,
Незгода почувань терзає дух людини.
Але опалений промінням цвіт
Іще жадливіш п'є холодних рос краплини.

Юліуш Словацький

Вчитель: У Парижі виходять у світ два перші томи творів поета. Через деякий час Юліуш іде до Женеві у Швейцарію. Плідно працює і створює знамениту трагедію-казку «Баладина». У 1836 році Юліуш подорожує країнами Близького Сходу, відвідує Афіни, Александрію і Каїр у Єгипті, Палестину та Сирію. Душа поета сповнюється новими враженнями та досвідом. Юліуш оселяється в Італії у Флоренції – колиці Відродження. Його духом переповнюється романтична і чуйна душа Словацького.

Учень: Однак його серце чутливе до краси, і до болю. Таким болем для Юліуша стала відірваність від свого коріння, від Кременецької землі, від матері.

Учень: «Я так далеко і не можу як колись прилетіти до Кременця, вночі відкрити вашу фіртку, збудити дідуня, протягом хвилини удавати злодія, який вривається в дім, а вранці бути зустрінутим маминими сльозами. Щоб я дав за таку хвилину!» – пише Словацький у листі до матері. Але найпереконливішими є рядки:

Учень: Коли ти будеш у моїй країні,
Де котить Іква хвилі свої сині,
Де гори пнуться у блакить високу,
Де дзвонить місто над сріблом потоку,
Де квітчані конваліями луки,
Біжать по схилах до міського бруку, -
Якщо там будеш, душе моя мила, -
Мою журбу ти спом'янеш в тім краї.

Юліуш Словацький

Учень: Твори поета видавалися у Відні, Вільнюсі, Гамбурзі і ще в багатьох інших містах.

Учень: Світло поезії Словацького зробило Кременець містом паломництва усіх, «хто благородний» духом, хто любить мистецтво слова і самого поета. Гостинні двері Ю. Словацького відкриті для шанувальників з України, Польщі, близького та далекого зарубіжжя.

Учень: Ніхто не візьме юності з собою,
Куди б дорога не вела в житті,
Лиш десь далеко в снах на самоті,
Летить до нього думкою-журбою.
«Якщо ти будеш, душе моя мила!»
Тягнувсь Словацький мрією здаля.
Вона ж і нині тут живе, кружля:
Його душа – як пісня вільнокрила.

Учень: Вона ж між гір цих, де сади, мов ліс,
У тихій хаті, де родинно ріс, Над
матір'ю, над Іквою літає... Тож
безкінечний в тих піснях політ, В
яких душа є, що відлунням літ
Одвічний світ нащадкам повертає.

Г. Петрук-Попик

«Гімн Кременця», сл. О. Миська, муз. О. Петуха виконує запрошений гість,
заслужений артист України, кременчанин ....

Вчитель: І ще про одну видатну людину, нашого земляка, ми можемо вам розказати.
Перегортає сторінку, звучить фонова мелодія А. Кетлбі «В монастирському саду».

Епіграф :

Дозволь мені, мій вечоровий світе,
Упасти зерном в рідній стороні...

В. Стус

Вчитель: Є люди, яким судилося бути більшими за себе. Таким є Улас Самчук,
письменник, який щиро любив Україну і був змушений прожити за її межами.

У кожної людини своя єдина доля:
Одних чекає слава, а тих важка неволя.
І кожному із нас свій хрест слід гідно нести,
Щоб покоління нове до кращого привести.
У селі Дермань на Волині
Народився звичайний хлопчина,
Ріс, як усі сільські юнаки,
На плечах була сива свитина.
Ім'я дитині дали Улас,
Що гордо звучить у цей час!
Полюбив юнак освіту Скрипника,
Обожнював і Хвильового,
Бажання писати тягло
Хлопця до всього нового.
Багато пришилось
Йому пережити,
Та Улас нестримно
Хотів щось творити...
В центрі його творів –
Жахлива війна,
Мільйони життів
Забрала вона.

Та й голод пронісся
Скрізь ураганом,
Заросли подвір'я
Зеленим бур'яном.
Дайте людині хліба
Шматочок, якби-то,
На полях колоситься
Нескошене жито...

Людмила Ільчук,

учениця Шумського ліцею, 2004 рік

На сцені стіл, хлібина, запалені свічки, колоски пшениці, жита на фоні мелодії Ф.

Ліста «Мрії...», слова:

«Маю 40 років життя, народився під час війни, зріс під час війни. 11 років війни і революції, 15 років вигнання, 14 років миру. Польська, Німецька, Мадярська в'язниці, тричі нелегальний перехід кордонів, свідок повстання України, Польщі, Чехословаччини, Карпатської України, протекторату Генерального губернаторства, Райхкомісаріату України, Другого Райху, Третього Райху, свідок їх упадку. Свідок двох найбільших воїн в історії світу. Голод у 1932-33 рр, концентраційні табори... І вічне вигнання...»

Учень: Ці слова сказані «Гомером ХХ століття» у мемуарах «П'ять по дванадцятій».

Учень: Найголовніше для нього - художня творчість.

Звучить «Реквієм» Моцарта

Учень: А правда топче правду самоти,

І просить слова в суєтнім потоці,

Про каземати й тюрми Воркути,

Про голодовку в 33-ім році.

Учень: Роман «Марія» – «Книга про народження Марі».

Сирітська доля, наймитування, безрадісна юність. Тільки світлий та й то не на довгий спалах – кохання до Корнія. І розлука, розлука, шлюб із нелюдом Гнатом. Одна відрода – земля, господарство.

Вчитель: У «Книзі днів Марії» головна героїня вільна у своїх діях. Сама обирає життя з Карпієм, ростить дітей...

Учень: Коли сім'я стала на ноги – грянула революція, що принесла у село «настоящую крестьянскую власть». Розділила родину. «Бацिला розкладу родини натрапила на свій ґрунт. Настав початок кінця». Тисячі земляків Уласа Самчука не знали, що наближається їх кінець – це гострим болем шматувало серце автора.

Учень: «Книга про хліб» підтвердила: йдеться про тотальне винищення українського селянства.

Здається, плаче – промовляє Марія:

Росли діти, діточки,

Мов весняні квіточки,

Молоді пригожі.

Настали криваві роки.

Розійшлися діточки,

Стали діти – вороги,

Спаси їх, мій Боже.

Скрізь голод, розруха,

Мруть люди, як мухи,

Сім'ї як не було.

Початок кінця.

Вже висохли сльози...

Утома, знемога...

Б'є крилами гайка
При битій дорозі.
Вмирає Марія.
Марії нема.

Учень: То знайте всі: не вибирають матір,

І на путі до світлої мети,
Сини, барометри кирпаті, Не
дайте їй жебрачкою піти.

У серці закарбоване – не стерти.

В тисячоліттях і новій добі.

Не дайте, люди, Україні вмерти

Ні в правнуках, ні в дітях, ні в собі.

У виконанні учнів-старшокласників звучить пісня «Україно», сл. і муз. Т. Петриненка.

Підведення підсумків.